

TIN LEMAC
Ferenščica 45, HR – 10000 Zagreb
tin_lemac@yahoo.com

PJESMA "ŠUMA" IZ PJESNIČKE ZBIRKE "IŠLA I... SVE ZABORAVILA" ANKE ŽAGAR – OGLEDALO ŽAGARIČINE POETIKE

Pjesma "Šuma" u prvoj Žagaričinoj zbirci "Išla i... sve zaboravila" pojavljuje se kao uvodnik u njezin pjesnički put i često je spominjana u letimičnim pregledima Žagaričine poezije, a i najčešće uvrštavana u antologije suvremenog hrvatskog pjesništva. Njezini letimični opisi dotakli su se isključivo jednog značenja koje je prisutno u semantici Žagaričina pjesničkog jezika, a to je njegova snažna metatekstualna priroda. Ovaj rad donosi uvid o tome kako se u ovoj pjesmi predstavljaju temeljne poetičke karakteristike Žagaričina pjesništva kao što su metatekstualnost, metapoetičnost i metaopis svijeta čije implikacije dalekosežno najavljuju i druge karakteristike kao što su arhetipska zavičajnost, panteizam te ekopoetičnost. Osim temeljnih poetičkih karakteristika, precizna tekstualna analiza donosi i spoznaje o nekim stilskim značajkama kao što je osebujna metaforizacija od razine riječi do razine diskurza, jezična magija, afazijska obrada pjesničkog jezika i fantastizacija pjesničkog koda. Navedenim se radom ova pjesma postavlja kao zametak Žagaričine autopoetike i dopunjavanje nekih postojećih gledišta o njoj.

KLJUČNE RIJEČI: *afazija, fantastizacija, jezična magija, metaforizacija, metaopis svijeta, metapoetičnost, metatekstualnost.*

UVOD

Razvoj pjesničkog puta Anke Žagar počinje pojavom u Zborniku Off-poezije (1979) i izdavanjem prve zbirke "Išla i... sve zaboravila" (Žagar 1983). Navedena je zbirka opisana kao okrenutost ispitivanju i istraživanju jezika (Boban 1989: 79). Kako se ova pjesma nalazi u prvom ciklusu koji je okarakteriziran kao tematizacija stvaralačkog postupka i bajkovitost prisutna u rasporedu poetske građe (Boban 1989: 80), u navedenom se kodu može očitati veći dio njezine sintakse, semantike, stilistike i poetike. Upozoravamo kako tematizaciju stvaralačkog postupka dvojstveno nazivamo metatekstualnošću i metapoetičnošću s obzirom na različitost predmeta tematizacije. Pod *metatekstualnošću* podrazumijevamo ono što metatekstualnost po sebi jest, a to je tematizacija čina stvaranja nekog djela, a u ovom je slučaju riječ o pjesmi. Pod *metapoetičnošću* podrazumijevamo

tematizaciju poezije same.¹ U analizi navedene pjesme često se spominju književnoteorijske reference kao što su skripturalni kreacionizam (Mrkonjić 2011: 540), te borgesovsko stvaranje teksta svijetom i svijeta tekstem (Mrkonjić 2011: 540) koje Cvjetko Milanja (2010: 190) vješto elaborira kao performativno izjalovljenje subjektive osuđenosti na jezik i pokušaj analogiziranja, tj. izjednačenja entiteta "svijet" i entiteta "jezik" pri čemu se pojavljuju brojni bajkoliki motivi iz aspekta mitske (demijurške) pozicije subjekta. Ovim ćemo radom pokušati proširiti paradigmatičko razumijevanje ove pjesme i pokazati kako svi njezini strukturalni dijelovi pokazuju dalekosežne implikacije na razmatranje Žagaričine autopoetike i stilistike.

ANALIZA PJESME "ŠUMA"

Iznosimo tekst pjesme "Šuma" (Žagar 1983: 9) u cijelosti.

napišem šuma i bude šuma
idem moram u šumu po drva
vrijeme je za toplije

mene je strah
zato pjevam

pjevam šuma i nije šuma – ja sam
kako sam ponizna kako sam moćna
stablata ja najmojija
hoću se srušiti hoću se skrušiti
skroz
u šumu

ptice od drva u uho mi padaju – i lišće su
pa šuma ima pune ruke straha
pa šuma ima kružne oči zvijeri
i daha udvojena
oganj
ukrešu

što je ono bilo – korak mi spotaknut
što je ono bilo – naga je uspravnost

napišem šuma i nije šuma
bistroća je oka
ukočena

¹ Naglašavamo kako je od ključne važnosti razlikovanje tih dvaju pojmova u tekstualnoj analizi Žagaričine poetike jer se ona većim dijelom i sastoji od tematizacije vlastitog čina stvaranja koji kao vrhovni autolegitimacijski potencijal pjesnika postaje znakom njegove nedvojbene poetičke zrelosti.

Ova je pjesma sastavljena od pet strofa od kojih je treća grafički uvučena. To je tipična semkonkretistička poetička odlika kojom se grafizam i forma stavljaju ispred sadržaja (kao analogno označitelj ispred označenog) i time se pojavljuje novo mjesto u semantičkoj razradi te pjesme, ali i samog poetskog diskurza. Dobivanje vizualnog učinka zanimljivo je na fenotekstnoj razini kao poigravanje likovnim kodom i uplitanje transemiotičke diskurzivne operacije u literarni diskurz, no na genotekstnom polju to označava nešto posve različito. Naime, treća strofa predstavlja svojevrsno stilsko zgušnjavanje ove pjesme i jedinu mogućnost dostizanja teksta kao subjektova fiksirajućeg entiteta koja se kasnije performativno izjalovljuje. S druge strane, raspored strofa u ovoj pjesmi na fenotekstnoj razini odaje njihovu afazijsku nepovezanost² i problematično usustavljenje u cjelinu diskurza, no na genotekstnoj razini pojavljuje se vješto postavljena jezična magija koja je ujedno i provodna poetičko-stilska nit ove pjesme, ali i većeg dijela Žagaričina diskurza. Strukturalno gledano, jezična je magija u trećoj strofi dostigla svoj najveći diskurzivni domet stvorivši mogući odsjaj stvorena teksta procesom metatekstualizacije. Pogled u cjelinu strukture i njezine osnovne formativne značajke treba poduprijeti i analizom mikrostruktura ove pjesme. Prva je motiv šume koji se pojavljuje u naslovu i u tekstu deset puta. Taj je motiv mitologem ove poezije i on predstavlja njezine brojne poetičke preokupacije. Prva je šuma kao prostor subjektive iskonske intime (Durand 1991: 231), te joj se time pripisuje arhetipsko značenje koje također imaju i neki drugi mitologemi (snijeg, more, nebo, zemlja, ...) i moguće arhetipološko-simbološke interpretacije kojima je ona podložna. Druga je šuma element zavičajnosti (pjesnikinja je iz Gorskog kotara) i kao takva se ne promatra u tendencioznom značenju zavičajne ili pejzažne lirike, već kao prirodni arhetip i prostor sabiranja svih poetičkih i duhovnih silnica ove poezije ("on treperi / kao lišće u goranskim šumama" (Žagar 1992: 78), "... razmišljam: / što li si ti zaboravio / u goranskim šumama" (Žagar 1996: 57)). S time je povezana i šuma kao metonimijski korelat prirode kao prostora utopije te se vezuje za ekopoetičnost u kojoj su biljke i životinje ispred čovjeka, a iza demijurga³ ("kala... ponizi mene... / karijatida si mom jeziku poganu" (Žagar 1983: 34), "o taj stih nije tako mudar jer ga nije / lisica napisala" (Žagar 1987: 38), "ta nisam ja boga / izmislila / on je mene obukao u ovu / stvarnost" (Žagar 2008: 89)). Osim ekopoetičnosti, u navedenu se koreliranju pojavljuje i panteističko-animistička

² Afazija se u poeziji Anke Žagar smatra stupnjem visoke estetske sofistikacije i ekspresivnog jezičnog sredstva kojim se tematiziraju kategorije metatekstualnosti i metapoetičnosti. Ona se realizira morfološkim i sintaktičkim sredstvima (Jakobson 1971), no na ovom se mjestu pojavljuje i u semantičkom i strukturalnom kodu i time se proširuje njezino polje djelovanja na poetičke silnice ove poezije. U semantičkom se kodu pojavljuju neki sintagmatski sklopovi i rečenično sklapanje ili nizanje koji se ne mogu opisati standardnim poetičkim i stilskim inventarom (često su opisivani kao nadrealistički, ali bez detaljnije elaboracije, stoga je takva kvalifikacija i više nego površna). Na strukturalnoj razini pojavljuje se afazijska komunikacija nekih dijelova teksta kao što su strofe ili grafički namjerno odvojeni dijelovi. Ona se kontekstuiranjem poetskog materijala u pjesmu, zbirku, fazu ili cjelokupno poetičko određenje ove poezije očitava u različitim implikacijama poetike i stilistike ove poezije.

³ Ekopoetičnost je privilegiranje poretka svijeta u kojem su pozicionirani entiteti na relaciji "demijurg – biljka – životinja – čovjek", te se time približavamo antilogoцентриčkom modusu Žagaričine poetike u kojem je antropocentriizam svrgnut i dovedena relacija pjesme i pjesničkog diskurza kao prirodnog odsjaja tih entiteta ("... poezija nisu pjesme / one su stanje bijelog jasena..." (Žagar 1987: 52)) i time se postavljaju kao daleki nesavladivi prostori, stoga je svako njihovo pisanje performativno izjalovljenje tih kategorija. Detaljnije o ekopoetičnosti u nekim dijelima i sveobuhvatnim implikacijama na književnost i kulturu vidjeti kod Marjanić (2006: 163-186) i Visković (2001) i (2009).

poetička odlika Žagaričine poezije pri čemu se panteizam i animizam ogledaju u svojim standardnim definicijama⁴ i pojavljuju se kao temeljne poetičke točke razumijevanja Žagaričine poetike (kako je navedeno u fusnoti). Završno razumijevanje šume vezano je za metaforičko-metonimijsko imenovanje pjesme te samim time i metatekstualnu moć gradnje diskurza, te dalekosežno i same poezije u značenju metapoetičkog stvaralačkog potencijala. Splet navedenih značenja i implikacija prisutan je i u ovoj pjesmi. Prvim stihom "napišem šuma i bude šuma" subjekt uvodi proces pisanja pjesme (kao refleksije arhetipa i prirode, te kao metonimijske metafore za pjesmu). Obilježava pisanje oblikom prezenta svršenog glagola "napišem" pri čemu dubinski semantički postavlja prezent kao fiksiranje trenutka (u linearnom shvaćanju vremena kao fizikalnog entiteta), svršeni glagol kao intenzifikaciju navedenog fiksiranja i performativizaciju vlastitog čina. Drugi dio stiha "i bude šuma" predstavlja demijuršku poziciju subjekta⁵ koja se iskazuje biblijskim kodom (npr. "i bi svjetlo")⁶ pri čemu se oblik aorista glagola "biti" koji je u biblijskom tekstu topički obilježen zamjenjuje prezentom i time se stvara efektna glagolska metafora. Izjednačenje s prezentom i udvajanje jednakog glagolskog vremena genotekstno indicira stvaranje i fiksiranje trenutka kao fizikalnovremenskog i diskurzivnog intervala (vidi pjesmu "narcis, crn" (Žagar 1990: nepaginirano)). U drugom i trećem stihu ("idem moram u šumu po drva / vrijeme je za toplije") nalazimo litotičko sniženje prvog demijurškog stiha razgovorno-frazemski impostiranim glagolom "ići", razgovorno intoniranim izrazima postavljenim u blage konotativne (metaforizacijske) krivulje ("moram u šumu po drva / vrijeme je za toplije"). To je sniženje prisutno kao dokaz uprisutnjenja entiteta šume s obzirom da je subjekt preuzeo demijuršku poziciju. U intradiskurzivnom prožimanju metatekstualnog, biblijskog i razgovornog koda postavljena je genotekstna poetska komunikacija među njima pri čemu su metatetekstualni i biblijski kod u službi diskurzivirajućeg procesa, a razgovorni u službi subjekta i odsjaja diskurziviranja pjesme. Time se u žarište postavljaju intradiskurzivna prožimanja koja karakteriziraju Žagaričinu stilistiku *per se* kojima se modelira proces diskurziviranja entiteta iz izvanpoetske stvarnosti i dohvaćanje pjesme kao dovršena diskurzivnog oblika te frajevsko modusno pozicioniranje nekih od tih diskurza i stvaranje dubinske ironije.⁷

⁴ Panteizam predstavlja prisutvo boga kao entiteta u cjelokupnoj prirodnoj materiji i kao jedna od prastarih religija danas pripada antilogocentričkom diskurzu. Subjekt je poklekao pred prirodom i bogom kao temeljnim nosiocima vlastita bitka i time se odupro zapadnjačkoj kartezijanskoj koncepciji o mišljenju kao temeljnom postulatu postojanja. Umjesto mišljenja pojavljuje se osjećanje kao nositelj antilogocentričke paradigme i bez obzira na to što se ta dva aspekta međusobno ne isključuju, već nadopunjavaju, njegov je primat važan za dublje razumijevanje ove poetike. Animizam je prastaro vjerovanje kako svi prirodni entiteti imaju dušu što je dovelo čovjeka do krucijalnih prekretnica u razlikovanju živog i neživog (Durkheim 2008: 45). U poeziji subjekt do te iste duše neživih entiteta dolazi prozopopejom (rijetki slučajevi), personifikacijom (figura kojom se uprisutnjuju entiteti iz svijeta u pjesmi) i apostrofom (uvođenje entiteta iz izvanpoetske stvarnosti u poetsku komunikaciju sa subjektom i između sebe).

⁵ Kako se radi o prvoj pjesmi, prilično je jasna subjektova težnja preuzimanja demijurške pozicije. To se događa samo jednom, a poslije se te tendencije znatno ublažavaju.

⁶ U Žagaričinoj poetici nalazimo veliku prisutnost biblijske motivike, topike, sintagmatike i stilematike. ⁷ Ironija kao figura u Žagaričinoj je poeziji prisutna isključivo u zbirci *GUAR, rosna životinja* (Žagar 1992) u kojoj se pojavljuje na fonološkoj i sintaktičko-semantičkoj razini (Lemac 2012: 79) kao fenotekstni učinak međudjelovanja poetičkih silnica koje su prisutne u toj zbirci (odnos stvarnosnog i poetskog značenja i subjektovo suprotstavljanje stvarnosnom). U drugim se zbirkama pojavljuje isključivo kao genotekstni znak modusnog pozicioniranja svih diskurza koji se u njoj citatno, aluzivno ili intertekstualno pojavljuju.

Druga strofa uvodi glagol "pjevati" koji je metonimijska zamjena za glagol "govoriti", pa se time u središte razmatranja dovodi desosirijanska opreka govora i pisma i time se postavlja kao jedna od metajezičnih metafora koje su često prisutne u Žagaričinu diskurzu.⁸ Njome je izražena romantičarska vizura poezije koja se metonimijski povezuje s cijelim književnoumjetničkim diskurzom i predstavlja nastajanje umjetnosti iz boli. Ona pripada jednom od općih mjesta književnosti i književne znanosti (točnije impresionističkom kritičkom modusu) i njome se razrađuje opće mjesto Žagaričine poezije, a to je pisanje iz straha, boli, iz nedostatka sklada subjekta, svijeta i diskurza.⁹ Ova se strofa pojavljuje na mjestu koje nazivamo iskazno-referencijalnim puknućem¹⁰ i njezina je funkcija postavljanje metapoetičkog signala u središte pjesme i legitimacija vrhovnog poetičkog načela.¹¹ Nakon metapoetičke legitimacije stvaralačkog načela prisutnog u navedenoj poeziji, pojavljuje se strofa u kojoj nailazimo na pokušaj diskurziviranja samog jezičnog materijala i odsjaje tog procesa. U stihu "pjevam šuma i nije šuma – ja sam" koji je oblikovan metaforom tipa "sastavnica – sastavnica" (Lemac 2009: 130)¹² daje se autotematizacijski diskurzivni proces kao jedno od temeljnih načela gradnje Žagaričine poetike (veći dio pjesama iz pjesničko-grafičke mape *Bešumno bijelo* (Žagar 1990)). Predstavljanje subjekta u drugom dijelu iza crtice pripada magijskom uprisutnjenju, te se ova metafora tumači kao dio osebujne magijske sintakse, semantike i stilistike.¹³ Procesom magijskog ponavljanja ("kako sam ponizna kako sam moćna") ustanovljuje se poetsko-sinonimična os pridjeva "ponizan" i "moćan". Poniznost se ne interpretira isključivo u kršćansko-novozavjetnom diskurzivnom ključu, već kao *credo* svakog umjetnika i svakog stvaralačkog čina; poniznost pred predmetom proučavanja. Time se također postavlja u centar metapoetički signal koji se genotekstno vezuje za onaj iz druge strofe. U trećem je stihu "stablasta ja najmjojija" prisutna infantilizacijska neologizacija¹⁴ kao iskaz egzaltacije magijskim aspektom dozivanja i uprisutnjenja entiteta šume. Možemo je interpretirati kao hiperbolu s obzirom na uporabu superlativa kao jednog od hiperboličkih kvalifikativa, ali i kao tipičan izraz subjektive egzaltiranosti koji se inače očitava kao hiperbolički

⁸ Metajezičnim metaforama nazivamo one koje donose neke pojmove iz lingvistike i književne znanosti. One se najčešće očitavaju u fenotekstnom sloju, dok je u ovom slučaju prisutan primjer iz genoteksta.

⁹ Ovom je opaskom obuhvaćen romantičarski topos *Weltschmerz* koji kontekstualno prijanja u semkonkretističke poetske okove Žagaričina ranog pjesnikovanja.

¹⁰ Iskazno-referencijalna puknuća su uz povezanu sintaksu najčešće sintaktičke realizacije Žagaričina pjesničkog jezika. Pojavljuju se među strofama i među stihovima gdje se prekida referencija prethodnog iskaza i pojavljuju neočekivani motivi, sintagme i poetske rečenice. Ta je kategorija lako očitljiva u fenotekstnom sloju, no u genotekstu ta se puknuća mogu povezati, tj. sintaktički se razvoj može elaborirati i usustaviti na dubinskoj semantičkoj razini. Načelno ih interpretiramo kao elemente nadrealizma ili oniričke sintakse.

¹¹ Metapoetičnost smo prethodno definirali kao tematizaciju same poezije. Ona se pojavljuje kao najopćenitiji oblik diskurza u Žagaričinu poeziji iz kojih možemo lakše očitavati semantičke silnice njezine osebujne gradnje.

¹² Navedeni je tip metafore objašnjen u prijedlogu lingvostilističke tipologije u jednom mojem ranijem radu (Lemac 2009: 121-142).

¹³ Magijska je sintaksa prisutna na raznim jezičnim razinama (od odabira leksičkih elemenata preko sintagmatskih do rečeničnih i tekstnih spojeva). Očitava se kontekstualno, a i sama je ova pjesma izvedena njome kao fenotekstnim i genotekstnim stilskim mehanizmom.

¹⁴ Neologizmi i to oni individualnog tipa (okazionalizmi) Žagaričini su emblemi, a infantilizacija kao stilski postupak pojavljuje se zbog nerazumijevanja svijeta kao predmeta poetizacije i pokušaja dohvaćanja njegove cjeline koja rezultira performativnim izjalovljenjem.

strukturiran i intoniran iskaz. U stihu "hoću se srušiti hoću se skrušiti" također nailazimo na magijsko ponavljanje (sintaktički i semantički paralelizam s drugim stihom treće strofe) u kojemu su sinonimizirani glagoli "srušiti" i "skrušiti" koji su fenotekstno očitljivi pomoću uporabe poetske etimologije, ali se genotekstno vezuju značenjem za drugi stih treće strofe u kršćanskom značenju glagola "skrušiti" i hiperbolički uporabljenog glagola "srušiti" u značenju prelaženja i stapanja s arhetipom šume.¹⁵ Također je paralelizam prisutan i u uporabi metapoetičkog signala stapanja s arhetipom kao jedne od subjektivih diskurzivnih tendencija. Stihovi "skroz / u šumu" razlomljeni su iako se sintaktički vezuju za prethodni stih. Ta razlomljenost na fenotekstnom planu dovodi kategoriju očuđenja u pjesmu *per definitionem*. Na genotekstnom planu pojavljuje se afazijsko impostiranje jezičnog materijala koje se prostire i u lomljenju stihova na riječi ili manje jedinice koje se pokazuju u ritmički i sintaktički neuobičajenim mjestima za uporabu opkoračenja, a samim time oponašaju afazijski govor i krnju sintaksu (vidjeti pjesmu "Babilon II" iz pjesničke zbirke *Nebnice* (Žagar 1990: 99)). Sljedeći stih donosi sintaktički i semantički paralelizam s prvim stihom treće strofe u uporabi jednakog tipa metafore i magijskog iskaza. Mikrostrukturalno gledano, sastoji se od inverzijom obilježenog reda riječi koji je u Žagaričinoj sintaksi u funkciji isticanja poetički i stilski bitnih dijelova. Taj je istaknuti dio leksem "uho" koji na denotativnoj razini označava sluh i slušne senzacije, a u kontekstu ove poetike eufoniju lirskih pjesama i tradicionalno postavljen odnos ritma i zvuka kao fonostilističkih kategorija. Sintagma "ptice od drva" pripada usmenoknjiževnim formulaičkim konstrukcijama, a entitet "lišće" nastaje kao produkt magijske relacije koja je izrečena ovim stihom. Nastavak autotematizacijske diskurzivne operacije rezultira magijskim stvaranjem lišća kao entiteta koji označava sinegdošku redukciju šume kao arhetipskog ili diskurzivnog entiteta. Stihovi u kojima se također pojavljuju sintaktički i semantički paralelizam "pa šuma ima pune ruke straha / pa šuma ima kružne oči zvijeri" oblikovani su fantastičkim književnim imaginarijem i predstavljaju diskurzivni prijelaz u fantastički kod. Taj kod služi očučavanju entiteta i svijeta i subjektovu prvom doticaju s njima.¹⁶ Personifikacija u prvom stihu ("pune ruke straha") i zoomorfizacija u drugom stihu ("kružne oči zvijeri") mogu se povezivati za diskurze o čudovištima iz raznorodnih bestijarija. Sintaktičko-semantički paralelizam stihova također je u funkciji proširenja prethodno spomenuta magijskog ponavljanja koje diskurzivno prožima strofu i pokušava uprisutniti navedeni entitet šume. Stihovi "i daha udvojena / oganj / ukrešu" predstavljaju afazijsku poetsku rečenicu u kojoj se značenje gradi alogičnom vezom motiva i njihovim sintaktičkim spajanjem. Afazijska se obrada poetske građe

¹⁵ Stapanje s arhetipom subjektova je tendencija koja se jako očitava u zbirci *Bešumno bijelo* (Žagar 1990).

¹⁶ Fantastički književni kod aksiomatski se vezuje za prozu kao diskurz jer je za njegovu semantičku i diskurzivnu legitimaciju potreban realistički, *konsenzualno-stvarnosni* (termin Kathyrn Hume) književni kod i on se u interakciji s njim ogleda u strukturi djela. U poeziji ne možemo govoriti o fantastici jer je ona, pojednostavljeno rečeno, fantastika *per se* s obzirom na moć metafore kao sebi svojstvena figurativnog mehanizma diskurzivne gradnje. Govoriti se može isključivo o diskurzivnu pozicioniranju prema fantastičkim žanrovima i njima svojstvenoj motivici, topici, ideologemati, stoga se svaka poetska relacija prema fantastičnom žanru tehnički naziva "fantastično-intertekstnom relacijom" (T. L.). U Žagaričinoj poeziji nailazimo na mnoštvo takvih relacija, a one su u funkciji subjektova doticaja sa svijetom i entitetima koje nastoji diskurzivirati. Nepoznavanje i nemogućnost dubljeg semantičkog poniranja u njih često rezultira afazijskom obradom, infantilizacijom ili fantastizacijom njihova značenja.

pokazala kao drugi stupanj osvajanja diskurzivna značenja entiteta i pokušaj približenja koje također nije uspješno rezultiralo.¹⁷ Sljedeća je strofa oblikovana pomoću sintaktičkog i semantičkog paralelizma stihova "što je ono bilo – korak mi spotaknut / što je ono bilo – naga je ispravnost" u kojem nalazimo tragove diskurziviranog subjekta koji u magijski impostiranim metaforama nastoji dohvatiti cjelinu sebe i vlastita diskurzivirajuća procesa. Završna je strofa semantičkim i sintaktičkim paralelizmom povezana s prvom strofom, no u njoj je naznačeno performativno izjalovljenje diskurzivirajućeg procesa ("...nije šuma") i važnost oka kao osjetila, te s njim povezane vidne senzacije koja se aproksimativno metonimijski može povezati s vizualnim aspektom pjesništva, tj. s razvojem pjesničkih slika i slikovitosti kao njegova važna aspekta.

ZAKLJUČAK

U ovoj su pjesmi sumirane sve prepoznatljive značajke Žagaričine poetike i stila kao što su metatekstualnost, metapoetičnost, jezična magija, afazija, infantilizacija, fantastično-intertekstna relacija te osebujna metaforizacija koja se prostire na svim jezičnim razinama od riječi (tropološki nivo) do teksta (hermeneutički nivo).¹⁸ Te formativne poetičke i stilske karakteristike stavljene su u kontekst i izvedena je moguća interpretacija kako bi se pokušala ocrtati dubinska semantika Žagaričine poezije. Ona je prije svega strukturirana kao dijalog fenoteksta i genoteksta pri čemu je genotekstna analiza izvedena iz odnosa pojedinačnog teksta i njegove semantike sa semantikom cjeline i onim što određuje poeziju *per definitionem*. Smatramo da je u Žagaričinoj poeziji najvažnija operacija s genotekstom jer se njome dopire do nekih suptilnih i istančanijih poetskih značajki. Izvedeno iz tekstualne analize u prethodnom poglavlju, ovu pjesmu možemo genotekstno očitati kao afazijski razvojni tijek među strofama, stoga je ona genotekstno afazijska *per se* jer govori o usvajanju početnih koraka u metatekstualizaciji i metaopisu svijeta. Prva strofa donosi postavljanje subjekta u demijuršku diskurzivnu poziciju (koja je do završne zbirke stalna i nepromjenjiva), druga je metapoetički signal općeg mjesta stvaranja, treća je autotematizacijski pokušaj preko metatekstualno-metaopisne diskurzivne pozicije, četvrta odsjaj autotematizacije, a peta nemogućnost ostvaraja autotematizacije i metatekstualizacije. Izjalovljena demijurška pozicija i prijelaz u autotematizaciju dubinski je semantički osiguran jednom od temeljnih preokupacija Žagaričina pjesništva, a to je antilogocentrički koncept koji obrće odnos "demijurg – čovjek". Metapoetička se mjesta koja su navedena u analizi također genotekstno povezuju i izdižu iznad afazijske cjeline, pa pjesma postaje metapoetičkom po svojem sadržaju. Tomu također doprinose i metajezični pojmovi izvedeni iz interpretacija slušnih i vidnih senzacija, te kršćanska i opća umjetnikova etička

¹⁷ Nakon fantastično-intertekstne relacije, pojavljuje se afazija kao pokušaj prisposobljenja. Iako je riječ o samo jednom diskurzu, slični su mehanizmi prisutni u većem dijelu Žagaričinih pjesama, a njih interpretiramo kao *genotekstnu modusnu gradaciju* (T. L.) pri kojoj se određeni diskurzivni modusi ove poetike ili diskurzi koji se citatno, intertekstno i aluzivno predočavaju stupnjuju prilikom izvršenja neke od temeljnih diskurzivnih operacija, a to su metatekstualizacija ili metaopis svijeta.

¹⁸ Djelomična parafraza Ricoeurove semantike metafore i pomaka od tropološke do tekstne razine kao zavidan razvoj u hermeneutici teksta.

određenja na navedenim mjestima u prethodnom poglavlju. Preciznija analiza treće strofe koju smo obilježili kao stilsko težište cijele pjesme vezano za zgušnjavanje diskurza i ilustriranje koraka u svladavanju diskurzivizacijskog procesa unijela bi mikroafazijsku paradigmu slaganja stihova u toj strofi i uspostavila suptilniji odnos mikro i makroafazije. To nas dovodi do zaključka da je afazija poetički, stilski i semantički najuporabljiviji pojam u Žagaričinoj poeziji i da nam je ona jedna od važnijih točaka govora o njoj.¹⁹ Ravnoteža svih mikro i makro poetičkih i stilskih elemenata u ovoj pjesmi rasvjetljava cijeli Žagaričin opus i predstavlja ogledalo većeg dijela njezine autopoeitike koja se u svojim istančanim formalnim izmjenama razvija i dalje.

IZVORI

Zbornik Off poezije: mlado i najmlađe hrvatsko pjesnikovanje. 1979. ur. Mirko Andrić. Zagreb: August Cesarec.

Ž a g a r, Anka. 1983. *Išla i. sve zaboravila*. Zagreb: SKUD.

Ž a g a r, Anka. 1987. *Zemunice u snu*. Zagreb: Mladost.

Ž a g a r, Anka. 1990. *Bešumno bijelo* (s grafikama Ljubomira Strahova). Zagreb: Zbirka Biškupić.

Ž a g a r, Anka. 1990. *Nebnice*. Zagreb: Mladost.

Ž a g a r, Anka. 1992. *GUAR, rosna životinja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Ž a g a r, Anka. 1996. *Stišavanje izvora*. Zagreb: Meandar.

Ž a g a r, Anka. 2008. *Stvarnice, nemirna površina*. Zagreb: Meandar.

LITERATURA

B o b a n, Vjekoslav. 1989. *Kritika sintetizma: postavke i primjeri*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.

D u r a n d, Gilbert. 1991. *Antropološke strukture imaginarnog: uvod u opću arhetipologiju*. Zagreb: August Cesarec.

D u r k h e i m, Emile. 2008. *Elementarni oblici religijskog života*. Zagreb: Naklada Jesenski Turk.

J a k o b s o n, Roman. 1971. *Studies of child language and aphasia*. Mouton: The Hague.

¹⁹ To je vidljivo u stihovima koji se pojavljuju u brojnim Žagaričnim pjesmama; npr. "bože od boga sve je jednako udaljeno" (Žagar 1990: 23), "stablo jabukino / pomogni me / izotiči nekamo / gdje nije tu" (Žagar 1996: 47), "ova moja / namrtvo moja / rosna životinja / izvire vire u mene" (Žagar 1992: 27), "gonjenik je sumrak sav / zrakast prah zasipavan // djevojka je očaj bijela brašna" (Žagar 1990: nepaginirano), "doviđenja, zvijezdo, hvala lijepa / zvijezdo, o dobar dan, zvijezdo / ti, najsebesvjetlija, zvijezdo / ti, obična, ljubavna prašino" (Žagar 2008: 28).

L e m a c, Tin. 2009. "Kiša snijeg i ništa – učila govoriti (šivanje teksta metaforom u poeziji Anke Žagar". *Fluminensia* 21, 1: 121 – 142.

L e m a c, Tin. 2012. "GUAR uhvaćen u posteljicu od stilema (zapažanja o izmaštanom biću iz poezije Anke Žagar". *Umjetnost riječi* 56, 1/2: 75 – 87.

M a r j a n i ć, Suzana. 2006. "Književni svjetovi s etnološkom, ekološkom i animalističkom nišom". *Narodna umjetnost* 46, 2: 163 – 186.

M i l a n j a, Cvjetko. 2010. "Pjesništvo Anke Žagar". *Kolo* 19: 177 – 193.

M r k o n j i ć, Zvonimir. 2011. "Govoriti otajno". *Forum* 83, 4/6: 539 – 557.

V i s k o v i ć, Nikola. 2001. *Stablo i čovjek: prilog kulturnoj botanici*. Zagreb: Izdanja Antibarbarus.

V i s k o v i ć, Nikola. 2009. *Kulturna zoologija: što je životinja čovjeku i što je čovjek životinji*. Zagreb: Naklada Jesenski Turk.

POEM "THE FOREST" FROM THE BOOK OF POEMS "I WENT... AND FORGOT EVERYTHING" – THE POETIC MIRROR OF ŽAGAR'S POETRY

The poem "The Forest" from the first book of poems by Anka Žagar "I went ... and forgot everything" appears as an introduction to her poetic orientation and is often comprised in the list of her poetry; it is also the most included poem in anthologies of recent Croatian poetry. Brief descriptions of it have so far covered only one meaning present in the semantics of Žagar's poetic language, and this is its powerful metatextual nature. This paper gives an insight into how this poem presents the basic characteristics of Žagar's poetry such as metatextuality, meta-poetics and metadescription of the world, whose implications are very important for announcing some other characteristics such as the archetypal love for homeland, pantheism and eco-poetics. Along with these basic poetic characteristics, a precise textual analysis gives insights into some stylistic features such as metaphorisation from the word to the discourse level, magic dimension of the language, aphasic processing of the poetic language and fantastification of the poetic code. The above mentioned work sets this poem as an embryo of Žagar's autopoetics and updates some of the existing views on her.

KEY WORDS: *aphasia, magic dimension of language, metadescription of the world, metaphorization, metapoetic views, metatextuality, fantastification.*

